

Livseliksir. Verdens fattige har brug for vand

Vi hører meget om vand i disse dage. I sommer var der oversvømmelser i det meste af Danmark, og lige nu står store dele af Afrika under vand. For mange millioner af fattige verden over er problemet imidlertid ikke for meget vand, men for lidt. Derfor er det en vigtig målsætning for FN at halvere antallet af mennesker, som ikke har adgang til rent drikkevand inden 2015.

Vand er dog mere end drikkevand. Det kender man alt til i Bolivia. For de bolivianske bønder har adgangen til kunstvanding enorm betydning for hver enkelt families levevilkår. Med kunstvanding kan de nemlig høste afgrøder to gange om året. Uden kunstvanding kun en enkelt gang. Og med vand kan fattige bolivianske landbokvinder desuden skaffe nødvendig ekstra indkomst ved at brygge den lokale majsøl, Chicha.

Fattige befolkningers manglende adgang til vand i tilstrækkelige mængder er langtfra noget nyt udviklingspolitisk fænomen. I årevis har bistandsorganisationer, donorlande og regeringer finansieret alt fra gigantiske dæmningsprojekter til etablering af kunstvandingssystemer og mindre brøndbyggerier i lokalsamfundene. Dette har betydet øget adgang til vand for et stort antal fattige folk.

Tiltagene har dog ofte været problematiske. Fra tid til anden har der lydt berettiget kritik, når f.eks. dæmningsbyggerier har ført til tvangsforflytninger af hele landsbyer befolket med fattige, marginaliserede mennesker.

[BLANK-TAG]

I BOLIVIANISKE Cochabamba er vand en mangelvare. I regntiden er det dog oversvømmelser, der ødelægger markernes afgrøder, fordi nedbørsmængden ofte overstiger, hvad de dårligt vedligeholdte og faldefærdige vandkanaler kan rumme.

Andetsteds i Bolivia er gletsjerne omkring hovedstaden La Paz og i tvillingebyen El Alto begyndt at smelte i højere tempo end førhen. Cirka 60 pct. af drikkevandet til to millioner mennesker kommer fra gletsjerne omkring La Paz og El Alto. Forskere har vurderet, at gletsjerne som følge af den globale opvarmning vil være helt væk om 20 år. Men allerede nu er vand en mangelvare hos de fattige i La Paz og El Alto, og priserne stiger. Bekymringer går bl.a. på, hvornår vand vil koste mere end Coca-Cola.

Vandforvaltning rummer også et ligestillingsaspekt – eller mangel på samme. Groft sagt har de fleste vandprojekter gennem årene rettet sig mod hhv. mænds produktive rolle og kvinders reproduktive rolle. Kvinders arbejde i marken er blevet ignoreret, og de er i stedet typisk blevet inddraget i projekter omkring drikkevand. Mens mænd typisk har været i fokus, når det gjaldt kunstvanding.

På den måde er traditionelle kønsroller blevet cementeret og ligestillingen vanskeliggjort. Kvindernes arbejdsbyrde er blevet forøget på grund af mødedeltagelse og praktisk arbejde med at konstruere brønde, samle ind til vandgebyrer osv. Mændene har også fået travlt, men de har samtidig fået mulighed for at øge deres indtjening og kontrol over landbrugsproduktionen. Vi ved med andre ord en del om, hvad der ikke har fungeret. Hertil kommer, at det i øjeblikket diskuteres ivrigt, hvilke konsekvenser den globale opvarmning får for vandforsyningen. Og hvilke løsningsmodeller vi råder over.

I dag er der almindelig enighed om, at staten bør spille en afgørende rolle, når det handler om at sikre fattiges adgang til vand. Samtidig slår mange dog et slag for, at vandforsyning helt eller delvis bør privatiseres for bedst at sikre effektivitet og bæredygtighed. Denne skole hævder, at statens rolle kun bør være regulativ og sikre, at fattige har adgang til vand gennem f.eks. subsidier.

[BLANK-TAG]

TIL TRODS FOR at der i dag ikke er stor uenighed om de generelle principper for vandforvaltning, er der inden for de senere år rapporteret om et stigende antal lokale konflikter om vand på flere kontinenter.

Konflikterne foregår på forskellige niveauer. Slagsmålene kan stå mellem forskellige landsbyer, mellem folk, som bor i samme landsby, eller mellem civilbefolkningen og staten. Konflikterne kommer til udtryk på forskellige måder – fra voldelige optøjer over vandtyveri til fredelige diskussioner om adgang til vand.

Konflikternes antal og karakter er ikke kortlagt til bunds, og vi ved ikke, hvordan de påvirker fattige kvinders og mænds levevilkår. Vi savner også viden om, hvor meget og hvordan fattige folk faktisk samarbejder om fordeling af vandressourcer.

Hvis vi fremover vil gøre os håb om at sikre en bedre vandforvaltning, skal vi blive langt bedre til at identificere lokalbefolkningernes forskellige måder at konflikte og samarbejde om vandressourcerne på. Vi skal ikke mindst vide mere om, hvordan dette spiller sammen med andre faktorer såsom vandmangel og privatisering af vandforsyninger.

Konflikternes årsager skal undersøges, og der skal stilles kritiske spørgsmål til, hvilken rolle staten, bistandsorganisationer og andre aktører spiller for at skabe og løse konflikter.

Der skal kort fortalt mere viden på bordet om, hvordan hydrologiske, infrastrukturelle, politiske og administrative faktorer medvirker til konflikt eller samarbejde. Og hvilke konsekvenser det har for fattiges adgang til vand. Kun på den baggrund kan vandforvaltning forbedres til de fattiges fordel.

analyse@pol.dk

[BLANK-TAG]

Julie Koch, ph.d. og projektforsker ved Dansk Institut for Internationale Studier.